

Kolmas rahvusvaheline vanasõnakonverents Taviras

Lõuna-Portugali Algarve piirkonda kuuluvas väikelinnas Taviras toimus mullu novembris (8.–15. novembrini) kolmas rahvusvaheline vanasõnade uurimise alane teadusüritus – “Interdisciplinary Colloquium on Proverbs”. Rahvusvahelise Parömioloogia Assotsiatsiooni (*International Association of Paremiology*, AIP-IAP) korraldatud ünikaalse teadusfoorumi eesmärgiks on maailma erinevate paikade vanasõna-uurijate ühendamine. Iga aastaga kasvanud osavõtjate hulk (2007 – 57, 2008 – 76, 2009 – 94) osutab, kui olulise üritusega on tegemist (vt <http://www.colloquium-proverbs.org/index.php?lang=en>).

AIP-IAP algatasid Rui Soares ja Outi Lauhakangas. R. Soares Tavira-kogunemiste eestvedajana ja kohaliku inimesena on teinud ära suure ja väga tulemusliku töö. Peaesinejateks on igal aastal kutsutud oma ala tippteadlased. Kolme aastaga on laienenud ka osavõtjate maade arv (25). Loetlen siinkohal vaid need riigid, kust tänini on tulnud enim uurijaid: Portugal, Hispaania, Soome, Nigeeria, Saksamaa, Brasiilia, Ungari, Jaapan, Liibüa, Rumeenia, Iisrael, Poola. Eestit esindasid mullu Arvo Krikmann ja allakirjutanu.

Kokkusaamisele on iseloomulik hispaania- ja portugali keelsete ettekannete ülekaal, sest konverentsi teiseks töökeeleks on inglise keele kõrval portugali keel, mis loob kohalikele uurijatele võimaluse astuda üles rahvusvahelises seltskonnas ning saada teadlikumaks mujal tehtavast.

Selle aasta plenaartekandjad olid Galit Hasan-Rokem Jeruusalemmast Heebre Ülikoolist, František Čermak Tšehhi Karli Ülikooli filosoofia teaduskonna Tšehhi Rahvusliku Korpuse Instituudist, Hisashi Matsumura Jaapanist Otsuma Ülikoolist, Bhuvaneshwar Chilukuri Indiast Sebha Ülikoolist ja Stanislaw Prędota Poolast Wrocławski Ülikooli Saksa keele õpetoolist.

Vanasõnafoorumi iseloomustab ka teemade mitmekesisus. Juhtival kohal on laenude/allikate teema (näiteks kahe keele vanasõnade kõrvutused), samuti vanasõnade kasutamine ilukirjandusteostes ja vanasõnade tõlkeproblemaatika, kuna paljud esinejad on võõrfiloloogid ja puutuvad oma igapäevatoos kokku tõlkeküsimustega. Samas on käsitlusviiside hulk äärmiselt mitmekesine, vanasõnu tavatsetakse uurida nt kognitiivstlikust, leksikaal-semantilisest, pragmaatilisest, soolisest, pedagoogilisest jm aspektidest.

Sel korral pöörati erilist tähelepanu korpuse- ja andmebaaside-põhisele vanasõnade ja vanasõnaliste ütluste uurimisele. Arutleme ajendasid Outi Lauhakangase ja Pavel Katsi juhitud vanasõnade digiteerimised. Hanno Biber esitas ülevaate AAC projektist ehk Austria akadeemilisest korpusest, Pavel Kats (Iisrael) Wikiproverbs pilotprojektist kui vanasõnade *online*-entsüklopeediast, Julia Sevilla Muñoz rääkis inglise vanasõnadest multilingvaalses parömioloogilises andmebaasis, Khadija Attaher Ali arabi keelseid vanasõnu sisaldavast korpusest, Peter Grzybek käsitles vanasõnade esitamisest andmebaasis lähtudes loetavuse aspektist.

Vanasõnade funktsioneerimist vaadeldi erinevas kontekstuaalses ümbruses, nt nende kasutamist praeguse majanduskriisi tingimustes pangandusreklaamidena (Sabine Fiedler, Marinela Soares), samuti käsitleti vanasõnade kasutamist eri kul-

tuuride märgiliste ilmingute ehk sümbolitena, nt jaapani toidukultuuris (Yumi Matsumura), aafrika hõimu naisterõivastel (Maria Joao Coutinho).

Mitmed esinemised lahkasid vanasõnaparoodiaid ehk anti-vanasõnu, eeskätt nende traditsioonilistest vanasõnadest eritlemise põhjendatust või vajalikkust. Selliste ütluste populaarsus, sh tänapäeva noorte keelekasutuses, on selge märk žanri elujõulisusest. Vastavalt kokkusaamise sihile – innustada noori omakeelse kultuuri säilitamisele ja vanasõnades sisalduva potentsiaali tunnistamisele – vaadeldi seekordki vanasõnade kasutust didaktilise vahendina ning rõhutati vajadust lülitada neid (tänapäeva noortele arusaamatuks jäävaid mõtteteri) ka õppetöösse. Konverentsi korraldaja Rui Soares pakkus välja idee süvendada vanasõnade kasutust näiteks sms-suhtluse abil.

Kollokviumi organiseerijad ja paljud esinejad rõhutasid vajadust teha veelgi ulatuslikumalt ülemaailmset parömioloogia alast koostööd. Mulluse teadussündmuse muutis eriliseks asjaolu, et ühtlasi tähistati seal eesti parömioloogi, akadeemik Arvo Krikmanni 70. sünnipäeva. Tavira linnapea vastuvõtul esitleti sellega seoses korraldajate poolt välja antud eesti vanasõnade valimikku portugali-inglise vastetega – *Proverbios Europeus / European Proverbs / Euroopa vanasõnad*. Tegemist on esimese eesti vanasõnu portugali keeles tutvustava väljaandega. Portugalis plaanitakse seda raamatukest jagada eelkõige ülikoolide raamatukogudele, et tutvustada euroopa eri keelte vanasõnu ja näidata vanasõnade ühisosa.

Anneli Baran

53. Kreutzwaldi päevade teaduskonverentsi folkloristika päev

Eesti Kirjandusmuuseumi 53. Kreutzwaldi päevad möödunud aasta lõpus olid pühendatud lõppema hakkavale rahvusvahelisele astronoomia aastale. Esimene päev oli traditsiooniliselt kirjanduse ja kultuuriloo päralt, teine päev, 2009. aasta 18. detsembril oli folkloristika osakonna korraldada. Mitmekülgisel interdistsiplinaarsel üritusel esinesid kõigepealt elukutselised astronoomid. Ene Ergma andis üldülevaate eesti astronoomia hetkeseisust, alustades üksikisiku suhtumisest maailma mitmepalgelisusse ja lõpetades eesti kosmosepoliitikaga. Eesti enimtunnustatud astronoom Jaan Einasto ettekanne andis ülevaate kosmoloogia arengust viimase saja aasta jooksul, kus suur osa galaktikate füüsika algusaegadel oli Ernst Öpikul. Viimaste andmete järgi hinnatakse universumi vanuseks 13,7 miljardit aastat. Ettekandes oli juttu pulseeriva universumi teooriast, miljonite galaktikate punanihete mõõtmisest ja nende põhjal koostatud superparvede võrgustiku kaartidest. Seejärel jõuti foonkiirguse ja tumeda aineni, mida moodustavast materjalist pole seni veel kellelgi aimugi.